

Visie op Burgerschap - Rehobothschool

1. Burgerschap algemeen

Bevordering van burgerschap en sociale cohesie is belangrijk. De betrokkenheid tussen burgers onderling en tussen burgers en overheid is afgenomen. De plichten en rechten die bij burgerschap horen, lijken soms wat op de achtergrond te zijn geraakt. Daar komt nog bij dat sommige ouders/verzorgers en kinderen niet gewend zijn aan burgerschapstradities en gebruiken van onze samenleving.

Scholen zijn verplicht in hun onderwijs aandacht te besteden aan actief burgerschap en sociale cohesie. Actief burgerschap verwijst naar de bereidheid en het vermogen deel uit te maken van een gemeenschap en daar een actieve bijdrage aan te leveren, naar sociale integratie, naar deelname van burgers (ongeacht hun etnische of culturele achtergrond) aan de samenleving (in de vorm van sociale participatie), deelname aan de maatschappij en haar instituties en bekendheid met en betrokkenheid bij uitingen van de Nederlandse cultuur.

2. Wettelijke achtergrond

De opdracht aan scholen om actief burgerschap en sociale integratie te bevorderen is vastgelegd in een aantal wetsartikelen en luidt:

'Het onderwijs:

- gaat er mede vanuit dat leerlingen opgroeien in een pluriforme samenleving ;
- is mede gericht op het bevorderen van actief burgerschap en sociale cohesie;
- is er mede op gericht dat leerlingen kennis hebben van en kennismaken met verschillende achtergronden en culturen van leeftijdgenoten.'

3. Kerndoelen

Naast deze opdracht in de sectorwetten voor primair en voortgezet onderwijs en expertisecentra zijn de wenselijke opbrengsten van het onderwijs voor wat betreft burgerschap en integratie ook terug te vinden in de kerndoelen voor het basisonderwijs en de onderbouw van het voortgezet onderwijs. Deze zijn vastgesteld door de minister van OCW.

Naast het belang van een goede beheersing van de Nederlandse taal voor deelname aan de maatschappij bevatten de kerndoelen ook allerlei andere onderwerpen die daarvoor van belang zijn. De herziene kerndoelen PO die gerelateerd zijn aan burgerschapskunde zijn de kerndoelen 36, 37, 38, 39, 47, 51 en 53 (zie bijlage 1).

4. Burgerschap niet nieuw

Burgerschap is niet nieuw. We constateren dat het een containerbegrip geworden is. Burgerschap past al heel lang bij de pedagogische opdracht van de school. De Rehobothschool is zich ervan bewust dat zij geen instituut is dat alleen kennis overdraagt. In het onderwijs, zeker in het protestants-christelijk onderwijs, heeft het overdragen van normen en waarden altijd een grote plaats gehad.

Het is belangrijk aan de hand van een visie aan te geven wat de school met burgerschap wil bereiken.

5. Visie en inhoud burgerschap van de Rehobothschool

Op de Rehobothschool willen we burgerschap centreren rond een drietal begrippen, namelijk participatie, democratie en identiteit. Aan deze zaken wordt in het bestaande curriculum veel

aandacht besteed. Burgerschapsvorming houdt in:

- Leerlingen helpen vormen wie zij zijn (identiteit).
- Leerlingen mogelijkheden aanreiken om te kunnen deelnemen aan de samenleving (participatie, maar ook het aanleren van bijvoorbeeld taal en kennis van cultuur).
- Leerlingen helpen kennis te verwerven van en leren omgaan met de principes van de democratie.

Op de Rehobothschool willen we op zes niveaus aandacht besteden aan burgerschapsvorming:

5.1. IDENTITEITSVORMING AAN DE HAND VAN LEVENSBESCHOUWING

De protestants-christelijk identiteit speelt een grote rol bij de keuzes die de school maakt. Burgerschapsvorming begint bij identiteitsvorming. Je moet eerst leren en ontdekken wie je zelf bent om goed te kunnen functioneren in de maatschappij. De Rehobothschool besteedt veel aandacht aan levensbeschouwelijke vorming (gemiddeld 2,5 uur per week).

In de praktijk wordt dit op de volgende manier zichtbaar:

- Door aandacht voor gebed en meditatieve momenten, vertellingen, christelijke liederen en vieringen geven we inhoud aan het christelijk geloof (zie ook de schoolgids).
- De leerkrachten handelen vanuit een christelijke levenshouding. De protestants - christelijke waarden en normen zijn daarbij van groot belang. Begrippen als vertrouwen, vriendelijkheid en verantwoordelijkheid zijn daarbij belangrijk. De kernbegrippen van de levensbeschouwelijke visie — te weten geloof, hoop en liefde — zijn sleuteldragers van het christendom.
- De christelijke identiteit komt tot uiting in hoe men in de school met elkaar omgaat. We willen recht doen aan alle kinderen en leerkrachten. Alle talenten worden daarbij aangesproken. Leerlingen mogen worden wie ze zijn: zoals God hen heeft bedoeld.

Nadrukkelijk willen we, naast de meer liberale waarden vrijheid, gelijkheid en solidariteit, ook recht doen aan de joods-christelijke traditie van ons land. Daarbij wijzen we antisemitisme, rassenhaat, homo(lhbt+)haat en andere vormen van discriminatie pertinent van de hand.

- De christelijke gebruiken en tradities worden duidelijk voor het voetlicht gehaald. Daarbij wordt de ontmoeting met andere levensbeschouwingen echter niet vergeten, maar dit komt dan vooral bij de wereldoriënterende vakken aan bod.

5.2. DE SCHOOL ALS SAMENLEVING

De school is een (waarden)gemeenschap op zichzelf, waarin mensen het samenleven oefenen. De school is een plek waar leerlingen omgaan met de diversiteit en de ingewikkelde verhoudingen in de samenleving en met de noodzaak tot overleg.

Op school is veel aandacht voor het omgaan met elkaar. Het creëren van een veilige sfeer voor allen in en om de school staat hoog in het vaandel. Een veilig schoolklimaat bevordert openheid en respect in de school en is een belangrijke voorwaarde voor burgerschapsvorming.

In de praktijk wordt dit op de volgende manier zichtbaar:

- De school stimuleert betrokkenheid op elkaar van leerkrachten, leerlingen en ouders. Aandacht voor verschillen tussen leerlingen geeft leerlingen het gevoel dat ze kunnen zijn wie ze zijn en dat ze ertoe doen.
- Diversiteit komt ook tot uiting in de samenstelling van het team. De teamleden verschillen qua sekse, leeftijd en competenties. Zo leren de leerlingen in hun relatie met de leerkrachten omgaan met diversiteit.
- schoolregels zijn nodig voor de goede omgang met elkaar. Het is van belang dat de school regels worden nageleefd. Die bieden immers structuur aan een veilige omgeving.
- Het streven van de school is de leerlingen in meer of mindere mate verantwoordelijkheid te geven voor hun eigen leerweg, voor het onderwijs, het gebouw en de schoolomgeving.

- Voor de relationele- en seksuele vorming maken we gebruik van de methode “Wonderlijk Gemaakt”.

5.3. DE SCHOOL ALS PEDAGOGISCH INSTITUUT

Bij dit niveau gaat het om het ontwikkelen van normbesef bij leerlingen. Dit aspect wordt door de inspectie nauwgezet bekeken. Zij beoordeelt hoe de school risico's en ongewenste opvattingen, houdingen en/of gedragingen van leerlingen met betrekking tot de samenleving of groepen in de samenleving aanpakt. Respect en tolerantie zijn hierbij belangrijke begrippen.

In de praktijk wordt dit op de volgende manier zichtbaar:

- Schoolleiding en leerkrachten keuren discriminerende opmerkingen af en bespreken deze.
- In de groepen wordt respectvol gesproken over andere leefstijlen, culturen en verschillen tussen mensen.
- Openheid in de school is een groot goed. Binnen de grenzen van respect en tolerantie moet een leerling in vrijheid kunnen zeggen wat hij of zij voelt of denkt.

5.4. DE SCHOOL MIDDEN IN DE SAMENLEVING

De Rehobothschool is geen eiland in een dorp als Katwijk. Zij maken deel uit van de samenleving en zijn geworteld in de plaatselijke cultuur. De school kan veel voor de buurt betekenen. Andersom kan de buurt veel betekenen voor de school. Wij achten het van belang dat de maatschappelijke betrokkenheid van de leerlingen en de medewerkers van de school wordt vergroot.

In de praktijk wordt dit op de volgende manier zichtbaar:

- Daar waar wenselijk onderhoudt de school contact met clubs, verenigingen, culturele organisaties, kerken en andere scholen.
- Indien inpasbaar betrekken we lespakketten en lesbrieven van plaatselijke en regionale organisaties in het onderwijspakket.
- School organiseren ontmoetingen met groepen in de samenleving. Zo staan we een actief excursiebeleid voor naar maatschappelijke instellingen en bedrijven in de naaste omgeving.

5.5. DE SCHOOL IN EEN DEMOCRATISCHE SAMENLEVING

Dit niveau van burgerschapsvorming heeft betrekking op het leven in een democratische samenleving. Hieronder valt kennis van het Nederlandse politieke systeem. In de kerndoelen van het PO staat dat leerlingen kennis moeten hebben van staatsinrichting en zich moeten verdiepen in maatschappelijke ontwikkelingen.

In de praktijk wordt dit op de volgende manier zichtbaar:

- Op onze school besteden we aandacht aan actuele gebeurtenissen.
- Aan de viering van Koningsdag wordt jaarlijks aandacht besteed.
- Aan de 4 mei-herdenking en de bevrijding op 5 mei wordt op de school aandacht besteed.
- Op school is aandacht voor de 'canon van de Nederlandse geschiedenis'. Zo wordt onder meer aandacht geschonken aan de groei van het historisch besef.
- Prinsjesdag en onderwerpen als verkiezingen en kabinetsformatie zijn belangrijke onderdelen van het leerstofaanbod.

5.6. DE SCHOOL IN EUROPA EN DE WERELD

Burgerschap beperkt zich niet alleen tot Nederland. Leerlingen dienen zich ook te oriënteren op Europa en de wereld. Op school kunnen we op velerlei manieren 'over de grens' kijken, om zo leerlingen het besef bij te brengen dat ze in een breder verband leven.

In de praktijk wordt dit op de volgende manier zichtbaar:

- Op de school wordt geld ingezameld voor een zendingsdoel. Regelmatig worden er presentaties over projecten gegeven.
- Vakantieverhalen brengen leerlingen in contact met andere culturen. In de school wordt van die belevenissen gebruik gemaakt.
- In m.n. de methoden wordt expliciet aandacht besteed aan Europa, wereldburgerschap en digitaal burgerschap (mediawijsheid).

Bijlage 1 - Kerndoelen primair onderwijs & overzicht Rehobothschool

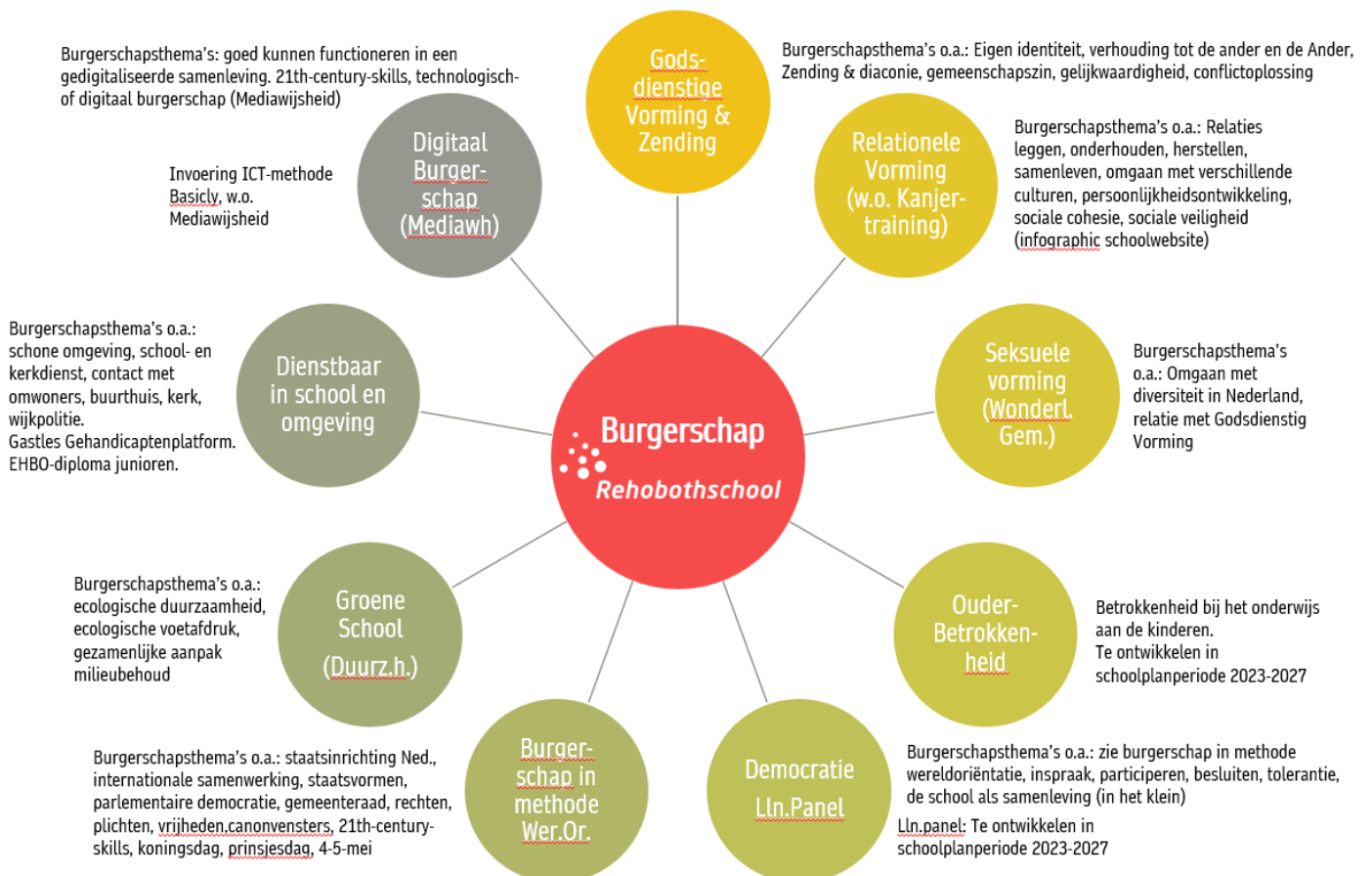
De aan integratie en burgerschap gerelateerde kerndoelen voor het primair onderwijs zijn opgenomen in de doelen 36, 37 en 38 :

- 36 De leerlingen leren hoofdzaken van de Nederlandse en Europese staatsinrichting en de rol van de burger.
- 37 De leerlingen leren zich te gedragen vanuit respect voor algemeen aanvaarde waarden en normen.
- 38 De leerlingen leren hoofdzaken over geestelijke stromingen die in de Nederlandse multiculturele samenleving een belangrijke rol spelen, en ze leren respectvol om te gaan met seksualiteit en met diversiteit binnen de samenleving, waaronder seksuele diversiteit.

Ook aspecten van de kerndoelen 34, 35, 39 zijn tot op zekere hoogte aan burgerschap gerelateerd:

- 34 De leerlingen leren zorg te dragen voor de lichamelijke en psychische gezondheid van henzelf en anderen.
- 35 De leerlingen leren zich redzaam te gedragen in sociaal opzicht, als verkeersdeelnemer en als consument.
- 39 De leerlingen leren met zorg om te gaan met het milieu.

Schema Burgerschap op de Rehobothschool



Bijlage 2 - Basiswaarden van de democratische rechtsstaat

Vrijheid van meningsuiting & autonomie

Vrijheid van meningsuiting betekent dat je mag zeggen of schrijven wat je denkt, of tegen de opvatting van anderen in mag gaan. Iedereen mag dus ook zijn of haar geloof uitdragen, of zijn of haar mening aan anderen voorhouden. Daarbij moet je je wel houden aan de wet.

Gelijkwaardigheid

Gelijkwaardigheid betekent dat mensen van gelijke waarde zijn. Daarbij maakt het niet uit wat hun denkbeelden zijn of wat ze geloven. Je hoeft niet te vinden dat die denkbeelden of gebruiken zelf waardevol zijn, maar wel dat mensen met andere denkbeelden en gebruiken niet minder waard zijn dan jij, of dan jouw groep.

Begrip voor anderen

Begrip voor anderen betekent dat je probeert te begrijpen waarom mensen of groepen bepaalde denkbeelden of gebruiken hebben: wat is de achtergrond daarvan en waarom is dat belangrijk voor een ander.

Verdraagzaamheid

Verdraagzaamheid (ook wel tolerantie genoemd) betekent dat je de mening of het gedrag van een ander accepteert, ook al ben je het er helemaal niet mee eens. En het betekent ook dat je ieder de ruimte wilt geven om zo'n mening of zulk gedrag te hebben. Natuurlijk moet iedereen zich daarbij wel aan de wet houden.

Autonomie

Autonomie betekent dat iedereen zelf kan bepalen wie hij/zij wil zijn en hoe hij/zij zijn/ haar leven wil leiden. Ieder is dus bijvoorbeeld vrij om zelf te bepalen welke denkbeelden of welk geloof voor hem/haar belangrijk is. Daarbij moet je je wel houden aan de wet; Afwijzen van onverdraagzaamheid.

Afwijzen van discriminatie

Discriminatie betekent dat mensen of groepen bij anderen achtergesteld worden, of dat je vindt dat er voor mensen met andere denkbeelden of gebruiken niet zoveel ruimte hoeft te zijn, of dat die denkbeelden of gebruiken misschien zelfs verboden moeten worden.

Bijlage 3 - Tekst voor schoolgids

Actief burgerschap en sociale cohesie

Bevordering van burgerschap en sociale cohesie is vandaag de dag belangrijk. De betrokkenheid tussen burgers onderling is afgenomen. Plichten en rechten die bij burgerschap horen, lijken soms wat op de achtergrond te zijn geraakt. Scholen zijn om deze reden verplicht bij te dragen aan de integratie van leerlingen in de Nederlandse samenleving. Bij de Rehobothschool zien we de bevordering van actief burgerschap niet als iets nieuws. Zeker binnen het protestants-christelijk onderwijs heeft het overdragen van normen en waarden altijd een grote plaats gehad. Op de volgende niveaus besteden we aandacht aan burgerschapsvorming:

1. Identiteitsvorming aan de hand van levensbeschouwing

Op grond van onze levensbeschouwing helpen we leerlingen te ontdekken wie ze zelf zijn. Dat is een voorwaarde om goed te kunnen functioneren in de maatschappij.

2. De school als samenleving en als pedagogisch instituut

De school is een waardengemeenschap waarin respect en tolerantie kernbegrippen zijn.

3. De school midden in de samenleving

De school maken deel uit van de samenleving en zijn geworteld in de plaatselijke cultuur. Buurt en school kunnen veel voor elkaar betekenen.

4. De school in een democratische samenleving

Voor goed burgerschap is enige kennis van politiek en staatsinrichting onmisbaar.

5. De school in Europa en de wereld

Leerlingen dienen zich ook te oriënteren op Europa en de wereld en te beseffen dat ze in een breder verband leven.

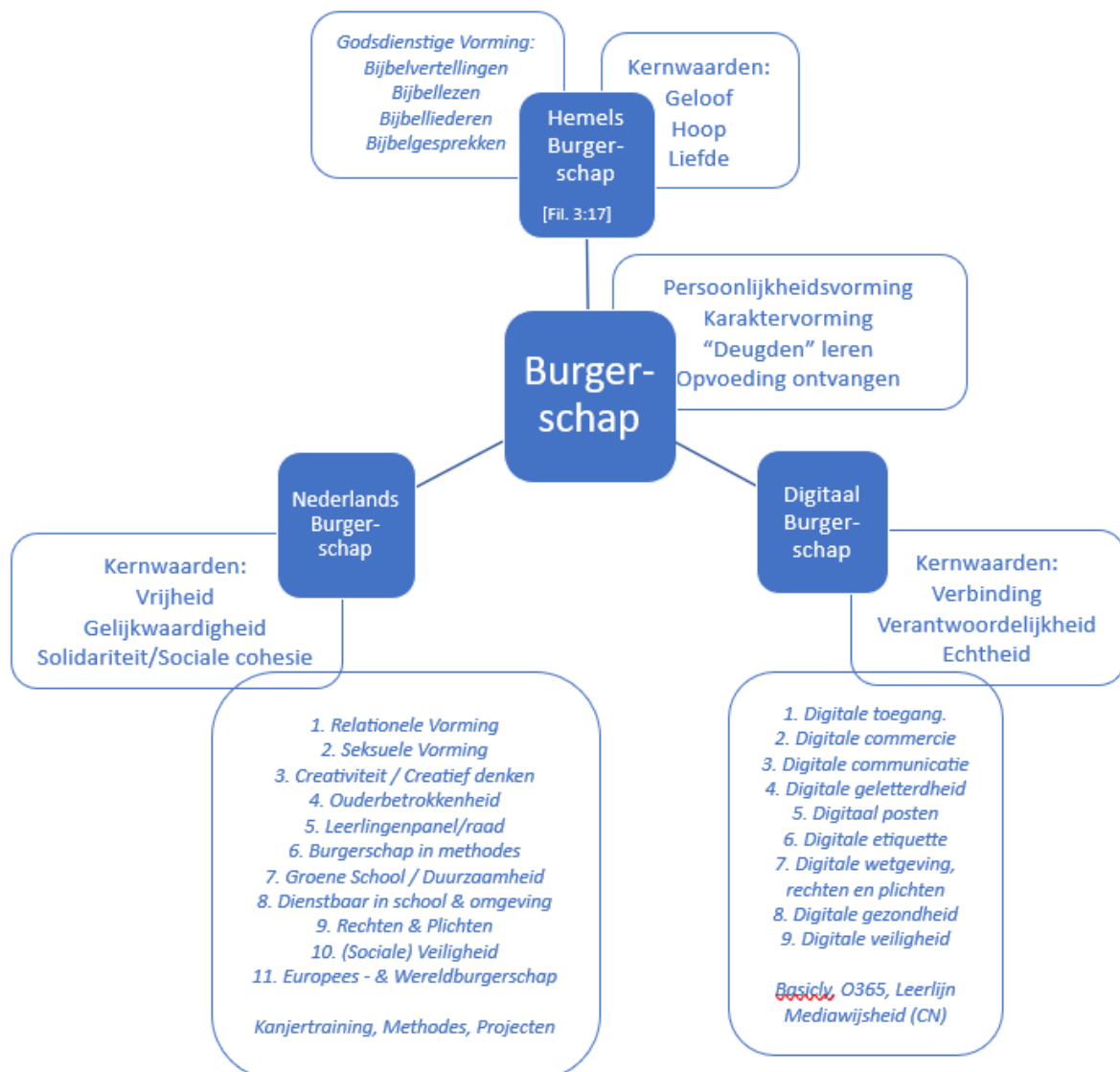
Bijlage 4 - Christelijk-, Nederlands- & Digitaal Burgerschap

Het woord burgerschap komt twee keer in de Bijbel voor. In Filippenzen 3: 20 wordt gesproken van “ons burgerschap in de hemelen”. Het hemels burgerschap verwijst naar het “thuisland” van een christen, nl. de hemel. De verbondenheid met de hemel relateert in hoge mate de soms overspannen verwachtingen van de inspanningen van de mens, die telkens weer in de wereldgeschiedenis in staat blijkt iets wat ten goede is bedacht, ook weer ten kwade aan te wenden. Dat geldt ook voor bijvoorbeeld de technologische ontwikkelingen. We behoeven er niet bang van te worden, maar ook niet de illusie hebben dat de technologie ons mensheid gaat redden. Ook alle goede nieuwe technologische ontwikkelingen met hele mooie toepassingen, zullen eveneens ten kwade worden uitgewerkt. Een christen belijdt: de mensheid gaat zichzelf niet redden; alleen God kan ons redden.

Nederlands Burgerschap: Voor een basisschool is de focus op het burgerschap in Nederland eigenlijk al meer dan voldoende. Feitelijk richten de wetgeving rondom burgerschap zich hier ook op. Van daaruit kan in de hogere groepen gekeken worden naar de verhouding van Nederland tot Europa en tot de wereld.

Digitaal Burgerschap: Het internet en alle voortschrijdende digitale ontwikkelingen maken dat ook specifieke kennis, vaardigheid en houding nodig is om de media met wijsheid te gebruiken.

Deze drie “werelden” verhouden zich tot elkaar op de volgende manier:



Bijlage 5 - Deugdenonderwijs

Vanuit christelijk onderwijs vloeit “deugdelijk onderwijs” voort. Dat er zo wordt onderwezen, dat kinderen deugden leren, voortvloeiend uit de christelijke kernwaarden geloof, hoop en liefde. Misschien moeten we als samenleving wat minder bang zijn om “universele deugden” te onderwijzen, die bijdragen aan het goed en rechtvaardig met elkaar samenleven. Vanuit Christus als fundament, vloeien de christelijke basiswaarden geloof, hoop en liefde voort. En hierop kunnen dan weer deugden worden gebouwd.



Wetgeving alleen is nooit genoeg voor een samenleving. Dat blijft hangen in de geschreven theorie en letterknechten. Wil je zien gebeuren waar we naar streven in het handelen dan moet de innerlijke moraal zichtbaar worden in doen en laten, spreken en handelen. Dit wordt echter wel beïnvloed door de visie op het mensbeeld, het wereldbeeld en het godsbeeld (of juist het geloof dat er geen god bestaat).

Is de mens het resultaat van een oerknal en toeval, alsook gewelddadige processen zoals het recht van de sterkste, en dat gedurende miljarden jaren, dan hebben we feitelijk geen enkele verplichting naar iets of iemand. Maar als er een Schepper is, dan zijn we minstens op één of andere manier verbonden met deze Schepper en hebben ons wellicht te gedragen zoals deze Schepper het graag ziet, om zo tot een goede en gezonde samenleving te komen.

Moraal kent zeven deugden. Vier “kardinale deugden” en drie theologalen of goddelijke deugden. Kardinaal zijn: Prudentie, wijsheid of verstandigheid (Prudentia), Gematigdheid (Temperantia), Rechtvaardigheid (Justitia) en Moed (Fortitudo). Theologisch zijn: Geloof (Fides), Hoop (Spes) en Liefde (Charitas).

Maar om dit ons eigen te maken, heb je oefening nodig, training, discipline. Dan vormen de deugden meer en meer het karakter van een mens. En daarmee wordt meer en meer het karakter van God weerspiegeld in een mens. Met de woorden uit de Bijbel gezegd: die mens vormt zich steeds meer naar het beeld van God. Dat vraagt een voortdurend “aangesloten zijn” op de Bron (een levende relatie met God door Bijbellezen, gebed en gemeentelven), zodat liefde, wijsheid en kracht voortdurend kunnen worden aangevuld en uitgedeeld.

Het Christendom heeft geen nieuwe moraal gebracht. Eigenlijk lijken de deugden allemaal gezond boerenverstand. Niet voor niets al eeuwenlang “natuurwet” genoemd. Maar Christus heeft er wel de aandacht op gevestigd, en daagt iedereen uit om ze te integreren in het eigen leven. Dit wordt door Hem aangemoedigd door eenvoudige gouden regels: 1) Liefdebetoon aan God 2) Liefdebetoon aan je naaste en 3) de ander behandelen, zoals je zelf graag behandeld wilt worden.

De poster “Christelijk Burgerschap” wil helpen om de deugden praktisch te vertalen naar het alledaagse samenleven met elkaar.

Bijlage 6 - Poster Christelijk Burgerschap

In 2022-2023 hebben we voor het team en de hogere groepen een poster gemaakt met "wijze raad" om Burgerschap in de praktijk te brengen vanuit onze christelijke waarden:

CHRISTELIJK BURGERSCHAP

**WIJZE RAAD
IN WOORD & DAAD**

- HEB JE ZORGEN? PRAAT EROVER MET DE GOEDE PERSOENEN.
- HOUD VREDE MET ALLE MENSEN WAAR JE MAAR KUNT.
- DEEL VAN ALLES WAAR JE VEEL VAN HEBT DE WAAR JE GOED IN BENT. STEUN ZENDING & GOEDE DOELEN.
- WEES ZUINIG OP ALLES WAT JE NIET BEWAREN
- DOE ONLINE HETZELFDE ALS IN REAL LIFE.
- LEER ANDEREN KENNEN, WAT DENKEN, WILLEN, VOELEN ZIJ?
- VERDOORDEEL NIET. LEEF JE IN. EERST DE BALK UIT JE EIGEN OOG...
- DENK AAN HEREEN DIE HET LASTIG HEEFT, DOE IETS VOOR HEN.
- DOE WEE. SLUIT JE AAN BIJ KERK EN CLUB. DOE VRIJWILLIGERSWERK.
- MAAK GEBRUIK VAN INSpraakmogelijkheden ZOALS HET LEERLINGENPANEEL.
- STEL VEEL VRAGEN. ZIEK ANTWOORDEN. WORD WIJZER.
- EEN ANDER KAN ANDERE KEUZES WAKEN DAN JIJ. WEES VERDORAAZAAM.
- VIJF CHRISTELIJKE FEESTDAGEN: KONINGS DAG EN 5 MEI.
- IS VERANDERING NODIG? WEES EERST ZELF DIE VERANDERING. GEEF HET GOEDE VOORBEELD.
- HEERS NIET OVER ANDEREN. WEES DIENSTBAAR. GEEF EERLIJK LEIDING.
- LEES JE BIJBEL. BID ELKE DAG. VOLG DOEK HET NIEUWS.
- IEDEEREN IS BELUKWAARDIG! EN DOEK VERSCHILLENDE! HOUD REKENING MET ELKAAR.
- HERDENK INBRUIPENDE GEREJTIKENSSEN. HERDENK 4 MEI.
- WAARDEER IDEEEN VAN ANDEREN. DEEL IDEEEN MET ANDEREN.
- KEN JE RECHTEN & Plichten. HANDEEL ER NAAR.
- BEHANDEL DE ANDER, ZOALS JE ZELF GRAAG BEHANDELD WILT WORDEN.
- HOUD HET GOEDE VOL! HOUD HET GOEDE VAST! HET KOMT GOED.
- MAAK RECHTVAARDIGE REBELS & AFSPRAKEN
- LEER RIJZES OPLOSSEN: LUISTER, BEDIENK VRAAG, PRAAT, VERGEEF, BEEF OPLOSSINGEN OF VRAAG HULP.
- HERKEN ONRECHT. DOE ER IETS AAN, WAAR JE MAAR KUNT. OVERWIN HET KWADE DOOR HET GOEDE.

Bijlage 7 - Wettelijke kaders (Expertisepunt Burgerschap)

Wettelijke burgerschapsopdracht

Artikel 8, derde lid en lid 3a, van de Wet op het primair onderwijs is per 1 augustus 2021:

3. Het onderwijs bevordert actief burgerschap en sociale cohesie op doelgerichte en samenhangende wijze, waarbij het onderwijs zich in ieder geval herkenbaar richt op:

- a) Het bijbrengen van respect voor en kennis van basiswaarden van de democratische rechtsstaat, zoals verankerd in de Grondwet, en de universeel geldende fundamentele rechten en vrijheden van de mens, en het handelen naar deze basiswaarden op school;
- b) het ontwikkelen van de sociale en maatschappelijke competenties die de leerling in staat stellen deel uit te maken van en bij te dragen aan de pluriforme democratische samenleving; en
- c) het bijbrengen van kennis over en respect voor verschillen in godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, afkomst, geslacht, handicap of seksuele gerichtheid alsmede de waarde dat gelijke gevallen gelijk behandeld worden.

3a. Het bevoegd gezag draagt zorg voor een schoolcultuur die in overeenstemming is met de waarden, bedoeld in het derde lid, onderdeel a, creëert een omgeving waarin leerlingen worden gestimuleerd actief te oefenen met de omgang met en het handelen naar deze waarden en draagt voorts zorg voor een omgeving waarin leerlingen en personeel zich veilig en geaccepteerd weten, ongeacht de in het derde lid, onder c, genoemde verschillen.

Waarom is burgerschap een opdracht aan scholen?

Om op een constructieve en vreedzame manier samen te kunnen leven, is het nodig dat we de spelregels van de samenleving kennen en delen. Kinderen worden niet geboren met een “democratisch gen” en krijgen niet altijd vanzelfsprekend vanuit huis kennis en respect mee voor de basiswaarden van onze samenleving. Dit vraagt van scholen hen kennis en respect voor de basiswaarden bij te brengen en leerlingen uit te dagen dagelijks met de essentie van die basiswaarden te oefenen. Scholen zijn belangrijke ontmoetingsplaatsen. Juist de omgang met medeleerlingen die anders zijn of andere denkbeelden op na houden, stelt leerlingen in staat een onderlinge verdraagzame houding te ontwikkelen.

Wat wordt bedoeld met ‘actief burgerschap’ en ‘sociale cohesie’?

Actief burgerschap is de bereidheid en het vermogen om deel uit te maken van de Nederlandse samenleving en daaraan een actieve bijdrage te leveren.

Sociale cohesie legt de nadruk op gelijkwaardigheid en gedeelde waarden ongeacht ieders achtergrond. Het gaat om het leren samenleven met elkaar. Dat alle burgers deelnemen aan de maatschappij en bekend zijn met en betrokken bij uitingen van de Nederlandse cultuur in haar verscheidenheid.

Wat wordt nu precies verplicht in de wet?

Scholen houden ruimte om zelf inhoud en vorm te geven aan burgerschapsonderwijs. Dit is in lijn met de vrijheid van onderwijs. Er is wel een gemeenschappelijke verbindende kern verplicht gesteld voor alle scholen waarop het onderwijs zich in ieder geval herkenbaar dient te richten.

1) Kennis van de democratie en rechtstaat zelf, alsmede de grondrechten

Het gaat voor het primair onderwijs over kerndoelen 36, 37 en 38. Meer lezen:

2) Kennis van, inzicht in de werking van, en respect voor de achterliggende abstracte basiswaarden, ook in hun onderling verband

Deze waarden vormen de basis van en de verbindende factor binnen onze diverse samenleving en zorgen ervoor dat mensen met uiteenlopende waarden en normen vreedzaam met elkaar samen kunnen leven.

Uit het overkoepelend uitgangspunt van menselijke waardigheid volgen drie algemeen aanvaarde waarden:

* Vrijheid: alle mensen in Nederland zijn vrij om te denken en te doen wat ze willen, zolang ze daarbij de

vrijheid en gelijkwaardigheid van anderen respecteren.

* Gelijkwaardigheid: iedereen in Nederland is gelijkwaardig aan elkaar en is gelijk voor de wet.

* Solidariteit: gemeenschappelijke waarden die betrekking hebben op de omgang tussen mensen, zoals respect, verdraagzaamheid, integriteit en verantwoordelijkheidszin.

3) Het ontwikkelen van sociale en maatschappelijke competenties

Leren functioneren vereist niet alleen theoretische kennis, maar ook competenties. Democratie gaat ook om sociale omgang tussen mensen. Leerlingen leren op school samen te werken en te leven, om te gaan met maatschappelijke spelregels, hun eigen identiteit te ontwikkelen, hun mening te vormen en die van anderen te respecteren. Op jonge leeftijd spitst de ontwikkeling van competenties zich toe op de begeleiding bij de sociale en emotionele ontwikkeling, en naarmate leerlingen ouder worden komen daar complexere maatschappelijke vraagstukken bij.

4) Een respectvolle oefenplaats bieden waarin actief geoefend kan worden met de basiswaarden en burgerschapsvaardigheden geïnternaliseerd worden

Immers, je geeft burgerschap niet alleen vorm in het formele curriculum, maar je brengt het ook in de praktijk. De school heeft grote vrijheid hier zelf kleur aan te geven vanuit de eigen identiteit. Er zijn enkele centrale spelregels die gehanteerd en voorgeleefd dienen te worden:

- * het gelijkheid(waardigheid)sbeginsel;
- * vrijheid van meningsuiting;
- * begrip voor anderen;
- * verdraagzaamheid;
- * afwijzen van onverdraagzaamheid;
- * afwijzen van discriminatie;
- * actieve bevordering van autonomie;
- * verantwoordelijkheidsbesef.

Deze elementen vormen in de onderwijspraktijk de minimale kern waaraan een school moet voldoen bij de bevordering van het respect voor en de kennis van de basiswaarden vrijheid, gelijkwaardigheid en solidariteit. Verder staat het scholen vrij om bovenop deze basiswaarden, andere waarden uit te dragen.

Bijlage 8 - Kwaliteitskaart Burgerschap (concept)

Kwaliteitskaart Burgerschap (Actief Burgerschap & Sociale Cohesie)

Kwaliteitsomschrijving	Waardering
1. De school heeft een visie(document) op Burgerschap, waaronder burgerschapsdoelen.	1 – 2 – 3 – 4
2. Een samenvatting van de visie op burgerschap is opgenomen in de schoolgids.	1 – 2 – 3 – 4
3. Het aanbod op onze christelijke school bestaat uit het onderwijzen van de samenhang tussen het Nederlands Burgerschap (de Westerse wereld), het Digitale Burgerschap (de online wereld) en het Hemelse Burgerschap (de geestelijke wereld), die van elkaar kunnen worden onderscheiden, maar elkaar ook overlappen.	Enz. (3 of lager gemiddeld = actiepunt)
4. Het methodische aanbod op school bestaat uit de Kanjertraining, Wonderlijk Gemaakt, Levend Water, Naut/Meander/Brandaan (wereldoriëntatie, met onderwijs over verschillende culturen, staatsinrichting, democratie en geestelijke stromingen), Basicly en de Leerlijn Mediawijsheid.	
5. Het projectmatige aanbod op school bestaat uit twee projectweken “Groene School”, aandacht voor de poster “Christelijk burgerschap”, Goede-Doel-projecten/Zendingsprojecten en deelname aan (voor leerlingen geschikte) activiteiten die door de buurt, de kerk of door ons voor de buurt en/of de kerk worden georganiseerd (bijv. de Nationale Opschoondag, buurtfeest, kerstkaartjes maken en bezorgen in de buurt, zingen voor senioren in de naastgelegen kerk).	
6. Het aanbod burgerschap is dekkend voor de kerndoelen die de overheid heeft vastgesteld voor het basisonderwijs en hierbij is voldoende aandacht voor de acht basiswaarden (1) vrijheid van meningsuiting, (2) gelijkwaardigheid, (3) begrip voor anderen, (4) verdraagzaamheid, (5) autonomie, (6) verantwoordelijkheidsbesef en het (7) afwijzen van onverdraagzaamheid en (8) afwijzen van discriminatie.	
7. De leerlingen maken op eigen niveau kennis met overeenkomsten en verschillen tussen karakters, achtergronden, godsdiensten, etniciteit, culturen, opvattingen, leefwijzen en gewoonten in de groep, op school, in de buurt, in de eigen woonplaats en in Nederland, en leren daarmee omgaan. (Verschillen respecteren, vragen leren stellen, leren dat verschillen elkaar kunnen aanvullen.)	
8. De school is een “oefenplaats” van “samenlevingsprincipes”, waarin het schoolteam het goede voorbeeld geeft, gewenst gedrag stimuleert en uitingen die strijdig zijn met de basiswaarden corrigeert (en dus ongewenst gedrag corrigeert).	
9. De school heeft een leerlingenpanel (leerlingenraad), om democratische beginselen en inspraak in de praktijk te brengen.	
10. De school heeft “Burgerschap” als vormingsgebied opgenomen in de weekroosters van de groepen, om m.n. de Kanjertraining, Basicly (Mediawijsheid) en Wonderlijk Gemaakt concreet te kunnen plannen en onderwijzen.	
11. De school gebruikt een passende en voor de burgerschapsdoelen dekkende vragenlijst voor leerlingen van groep 6 t/m 8 om het niveau van kennis, houding en vaardigheden om het schooljaar vast te stellen en doet interventies op de punten die als onvoldoende worden aangemerkt.	
12. De school evalueert minimaal eens per schoolplanperiode (d.i. eens in de vier jaar) of de omschrijvingen op de kwaliteitskaart nog steeds matchen met de overheidsvoorschriften, nog steeds matchen met de alledaagse schoolpraktijk en of het team nog steeds doet wat het heeft beloofd.	